

Таким образом, можно вполне обоснованно утверждать, что юмор – это, по существу, социальное явление. Люди смеются и шутят намного чаще, когда находятся с другими людьми, чем когда они одни. Люди действительно иногда смеются в одиночестве, например когда смотрят комедию по телевизору, читают юмористические книги или вспоминают забавный личный опыт. Однако эти случаи смеха обычно могут рассматриваться как “псевдосоциальные” по своему характеру, потому что человек все равно реагирует на поведение персонажей телевизионной программы или книги или вновь переживает в памяти случай, в котором участвовали другие люди. Социальный же контекст юмора – это почти всегда контекст игры.

Список использованных источников

1. Барышева Т.А. Чувство юмора / Т.А. Барышева, Ю.А. Жигалов. – М., СПб.: Гнозис, 2006. – 122 с.
2. Козинцев А.Г. Человек и смех / А.Г. Козинцев. – СПб.: Алтейя, 2007. – 236 с.
3. Лук А.Н. О чувстве юмора и остроумии / А.Н. Лук. – М., 1968. – 385 с.
4. Резодубов А.Д. Цветные эмоции холодного разума. Книга первая / А.Д. Резодубов. – М.: Амфора, 2012. – 320 с.
5. Мартин Р. Психология юмора / Род Мартин; [пер. с англ. под ред. Л.В. Куликова]. – СПб.: Питер, 2009. – 480 с.: ил. – (Серия “Мастера психологии”).

References

1. Barysheva T.A. Chuvstvo yumora / T.A. Barysheva, Yu.A. Zhigalov. – M., Spb.: Gnozis, 2006. – 122 s.
2. Kozincev A.G. Chelovek i smeh / A.G. Kozincev. – Spb.: Aleteiya, 2007. – 236 s.
3. Luk A.N. O chuyvstve yumora i ostroumii / A.N. Luk. – M., 1968. – 385 s.
4. Rezodubov A.D. Cvetnye emocii holodnogo razuma. Kniga pervaya / A.D. Rezodubov. – M.: Amphora, 2012. – 320 s.
5. Martin R. Psihologiya yumora / Rod Martin; [per. s angl. pod red. L.V. Kulikova]. – SPb.: Piter, 2009. – 480 s.: il. – (Seriya “Masterya psihologii”).

Grishanova K. V., Post-graduate student of Donetsk National University of Economics and Trade named after Mykhailo Tugan-Baranovsky (Ukraine, Donetsk), katyushka.0312@mail.ru

Historical value of humor in the aspect of contemporary philosophical inquiry

The article analyzes the main ideas of humor historical and contemporary authors. Considered theory of humor scientists from different positions, as well as humor nominated categories that form the basis of philosophical inquiry.

Keywords: humor, laughing, irony, humor theory, humor category.

Гришанова К. В., аспірантка, Донецький національний університет економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського (Україна, Донецьк), katyushka.0312@mail.ru

Исторична цінність гумору в аспекті сучасного філософського дослідження

Проаналізовані основні уявлення гумору історичних і сучасних вчених. Розглянуто теорії гумору з різних позицій авторів, а також висунуті категорії гумору, що формують основу філософського дослідження.

Ключові слова: гумор, сміх, іронія, теорії гумору, категорії гумору.

* * *

УДК 111:572.029

Держко І.

доктор філософських наук, доцент,
завідувач кафедри філософії та економіки,
Львівський національний медичний університет
ім. Данила Галицького
(Україна, Львів), parubchak_io@ukr.net

МЕТАФІЗИЧНІ ФУНКЦІЇ ЦІННОСТЕЙ В ПАРАДИГМИ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ

Розглянуто риси філософії, як інтенцію суб'єкта, що пізнає, методи пізнання, перетворення мислення, яке пізнає у об'єкт метафізичних досліджень. Вивчено культуру сучасної епохи, що характерна змінами загальносвітоглядних основ, європейської свідомості. З'ясовано соціокультурну базу розвитку філософії як тенденції, що стали виникати в сучасній культурі. Досліджено метафізику, яку можна визначити як особливе, доказове і систематично розгорнуте у вигляді філософського тексту міркування над основами устрою світу й місця у ньому людини.

Ключові слова: метафізика, соціокультурні передумови, цінності, філософія, духовні тенденції, методи пізнання, онтологія, парадигма.

Визначення цілей обумовлюється конкретним положенням індивіда в суспільстві, яке утворює те тло, на якому здійснюється фактична оцінка виникаючих ситуацій на основі діючої шкали цінностей. Ця оцінка визначається розповсюдженням у суспільстві уявленням про те, якою є соціальна реальність і якою вона повинна бути. З точки зору філософії перше означає метафізичні уявлення, а друге (уявлення про належне) – “шкалу цінностей, співвіднесену з метафізичними уявленнями про можливе або реально досяжне у світі соціальних відносин” [3, с. 128].

Особистість завжди прагне до майбутнього, бажаючи досягти того, що вважає корисним, добрим, прекрасним і відповідно позбутися того, що розглядає як шкідливе, порочне або потворне. Звичайно, у цілепокладанні завжди є небезпека постановки утопічних і недосяжних цілей, але не менш небезпечними є відмова від активного цілепокладання й безвольна смиренність з існуючим положенням речей. Багато ціннісно-цільових установок людина засвоює в ході соціалізації, але найбільш значимі для формування особистості цілі – завжди плід її власних роздумів і зусиль. Головна ж мета життєвих прагнень, яка складає смисл її неповторного індивідуального буття, завжди знаходиться особистістю вільно й самостійно при непрямому впливі соціуму, а іноді – навіть і всупереч йому.

Можна констатувати, що цінності виконують винятково важливі функції в існуванні як окремої людини, так і суспільства в цілому. Спрямовуючи, вони ніколи не визначають повністю поведінку людини, а мають на увазі її вільний ціннісний вибір. Маючи саме безпосереднє відношення до життєустрою особистості, вони зовсім не гарантують її від помилок і навіть антиціннісного поведіння. Відповідно під антицінностями варто розуміти такі мотиви й “ідеали” діяльності людини, які руйнують тілесні, соціальні й духовні основи людського буття, провокують ілюзорне цілеполягання, помилкову оцінку й самооцінку, а також творчу сваволлю, не говорячи вже про те, що антицінності покладені в основу антисоціальної, злочинної поведінки.

Виходячи з основних функцій цінностей у культурі й наявності ціннісних спокус у бутті особистості, можна спробувати сформулювати наступні загальні

рекомендації, що дозволяють їй вести гармонічне існування: потрібно ставити перед собою продумані й історично виправдані цілі. Під ними мається на увазі не тільки суспільство, але й особиста історія індивіда, його біографічний час. Завжди неприємно бачити, коли людина ставить перед собою цілі, до яких дух, розум, свідомість за тими чи іншими причинами просто не підготовлені.

Якщо в особистості системи цінностей немає, або якщо остання аморфна, то така особистість буде піддана сильним впливам з боку соціального оточення аж до можливості її підпорядкування сильнішій волі із твердими ціннісними уявленнями. Якщо ж, навпаки, система цінностей носить гранично твердий характер, позбавлена динаміки й не бере поправок на конкретний контекст оцінювання, то подібна особистість не буде схильна до компромісів і спробує насильно нав'язати свої ціннісні уявлення оточуючим.

У даному випадку доцільно вводити в систему виховання й навчання цінності у формі суспільних ідеалів, які знімають суперечності буття особистості в соціумі. У такій іпостасі цінності відносяться до категорії “соціальних уявлень”. Разом з тим вони не редукуються до конвенціоналізованих суб’єктивних уявлень, продукту певного суспільного договору. Навпаки, вони укорінені, в першу чергу, в об’єктивних основах суспільного буття конкретного соціуму й відображають практичний досвід його життєдіяльності.

Метою статті є окреслити метафізичні функції цінностей в парадигмі соціокультурного життя.

Для цього потрібно вирішити низку завдань:

1. Розглянути риси філософії, як інтенцію суб’єкта, що пізнає, методи пізнання, перетворення мислення, яке пізнає у об’єкт метафізичних досліджень.

2. Вивчити культуру сучасної епохи, що характерна змінами загальносвітоглядних основ, європейської свідомості.

3. З’ясувати соціокультурну базу розвитку філософії як тенденцій, що стали виникати в сучасній культурі.

4. Дослідити метафізику, яку можна визначити як особливе, доказове і систематично розгорнуте у вигляді філософського тексту міркування над основами устрою світу й місця у ньому людини.

Соціальну мету (ціль) потрібно відрізнити від утопії, котра заснована на хибних онтометафізичних позиціях. Утопісти прагнуть зробити світ таким, яким він бути не може ніде й ніколи за самою своєю природою – у силу онтологічних законів, які діють у людині й суспільстві. Утопія будується на моделі, котра співвідноситься тільки з довільними (хоча й володіючими певною привабливістю) цінностями, але не може бути співмірною з реальністю. Тому хибна мета перетворюється в утопію, досягнення якої приводить або до їх краху, або до здійснення перетвореної, карикатурної форми на те, що первісно була бажаною ціллю (метою). Положення різко ускладнюється тим, що різні верстви суспільства керуються різними уявленнями – як аксіологічними, так і метафізичними. У життєздатному суспільстві виробляється домінуюча система уявлень.

Утопізм і конформізм – дві протилежні, але однаково тупикові іпостасі ціннісного відношення до майбутнього. У розділеному суспільстві така небезпека різко

посилюється, тому для підтримки стабільності воно повинно володіти засобами для нейтралізації занадто різких розходжень в аксіологічних і метафізичних уявленнях. Цей факт посилюється можливістю виникнення маргінальних груп, наділених своїм, не завжди соціогуманістично визначеним баченням світу. Все це містить у собі досить руйнівні наслідки для суспільства в цілому, оскільки подібні основи і є соціальним ґрунтом для виникнення й розвитку утопій.

Звідси знаменита опозиція призначення й долі у М.Шелера: “...Індивідуальне призначення, пише він, – може перебувати частково у відношенні відповідності, а частково – у відношенні суперечності (причому в будь-якій системі) і зі структурою його оточуючого світу, і з його долею...” [8, с. 347]. Це аж ніяк не суперечить тому факту, що велику допомогу в знаходженні смислу особистого життя (або мети цілей індивідуального буття) людині здійснюють оточуючі люди. Навпаки, дієва й своєчасна порада, а тим більше присутність мудрого духовного наставника – це завжди істотна допомога особистості в знаходженні нею надійних ціннісних орієнтирів. Разом з тим не менше значення має трансцендентування, тісно пов’язане з поняттями “свідомість”, “моральне зусилля”. Чітке визначення природи трансцендуючого зусилля дає С.Хоружий: “Духовна практика – це фундаментальний антропологічний феномен, який полягає, коротко кажучи, у тому, що людина реалізує в цьому деяке, їй властиве прагнення до інобуття. Людина не погоджується з собою такою, якою вона дана собі, зі своєю наявною даністю. І не погоджується вона в самому фундаментальному головному смислі, у якому це можливо. Вона не погоджується ні з якимись косметичними деталями свого влаштування, навіть не з якимись деталями свого внутрішнього світу. Вона не погоджується з самим способом буття, у якому людині випало існувати й у котре, як говорили екзистенціалісти, людина “закинута” або “вкинута” [5].

Завдяки системі цінностей людина здатна не тільки планувати свою майбутню діяльність і активно змінювати світ, але також об’єктивно оцінювати себе й оточуючих. Акти оцінки й самооцінки є завжди актами інтерпретації подій, речей і власних переживань кризь призму опозицій приємного й неприємного, поганого й хорошого, значного й незначного, достойного й недостойного й так далі. Все життя людини, починаючи зі свідомого віку, являє собою по суті нескінченну низку актів оцінки подій минулого й сьогодення на предмет їхньої відповідності або неузгодженості з наявною в неї системою ціннісних координат. Паралельно – це завжди “шліфування” старих або вироблення нових ціннісних еталонів. Важливим є те, що у випадку актуалізації майбутнього акт оцінювання переходить в акт цілепокладання із відповідною процедурою аналізу його можливих засобів і результатів для досягнення вищого блага.

Необхідно зазначити, що в метафізиці І.Канта вище благо полягає в наслідуванні імперативу, який забороняє використовувати негативні засоби. В етиці Арістотеля вище абсолютне благо визначається як щастя, але додатково пояснюється: “...Живидоброчинно. У цьому мета, щастя й вище благо” [7, с. 303]. Але доброчинність і виключає негативні дії, її не досягнути,

здійснюючи погані вчинки, нехай навіть надані у вищій мірі благих дій та намірів. Добродійне життя має у увазі етичну рефлексію, яка досить суворо оцінює будь-які негативні дії, незалежно від ситуаційних випробувань.

У свою чергу в неklasичній етиці окремо обговорюється, у чому полягає істинне благо. З точки зору Л.Толстого, творця власної етики, письменника, “не тільки (те) істинне благо, котре є благом і добром для всіх. Абсолютне благо формулюється як “життя в любові” [6, с. 405–409]. Всі формулювання письменника немовби докорінно знищують можливість комбінації добра зі злом, оскільки добро він бачить виключно в цьому житті, а не за його межами. Тим самим він знаходиться в межах філософської етики, яка роз’яснює, чим насправді є благо людини, і чого потрібно уникати при його досягненні. Тим самим формується система нових метафізичних цінностей.

Будь-яка соціальна спільнота – від сім’ї до людства в цілому – може виступати суб’єктом системи специфічних цінностей цієї спільноти. Ціннісна єдність є основою для виникнення неформальних соціальних груп; у випадку формальних, інституціолізованих груп і спільностей її наявність є умовою й мірою плідного функціонування групи. Найбільш важливою є та обставина, що будь-який індивід одночасно включений у значну кількість соціальних спільностей різного масштабу (сім’я, робітнича або навчальна група, етнічна група, нація, мовна спільнота тощо). Ціннісні системи всіх цих груп не співпадають. Вони можуть і не суперечити одне одному в головних, найбільш суттєвих орієнтаціях. Проте часто такі суперечності мають місце, трансформуючись у внутрішньо особистісний конфлікт. Вірогідність його виникнення й шляхи вирішення залежать насамперед від соціальної ідентичності індивіда – членом якої або яких спільнот він себе відчуває. У залежності від цього для нього будуть важливими в першу чергу або загальнолюдські “вічні” метафізичні цінності (істина, краса, справедливість), або конкретно-історичні цінності (рівність, демократія, державність), або цінності референтних груп (успіх, багатство, самовдосконалення, майстерність) тощо [2].

Відсутність ціннісного стержня (“байдужість” у повсякденній мові), так само як і його занадто принципівість, – дві інші небезпечні крайності в ціннісному існуванні людини. Вони долаються за рахунок культури. Адже більш прямим й адекватним виразом ціннісних ідеалів слугують їх зафіксовані в культурі предметні втілення. Ціннісні ідеали, у цьому полягає їх основна функція, імперативно закликають до своєї реалізації, втіленню в дійсність, у буття. Ціннісні ідеали реалізуються лише завдяки людській діяльності, причому втіленням їх може виступати або сам процес діяльності, або об’єктивний продукт діяльності – витвір, твір. “Сукупністю таких витворів – об’єктивованих форм існування цінностей – виступає матеріальна й духовна культура людства. Культура є саме реалізована, здійснена, втілена цінність, а не сама цінність як така або “факт+плюс цінність”. Вона є не “сущє плюс незалежне”, а таке “сущє, котре є таке, яким воно повинно бути” [4, с. 103]. Це ж визначення – “сущє, котре таке, яким воно повинно бути”, – прийнятне й до людських

діянь, у яких відчутно втілюються багато моральних, політичних та інших ціннісних ідеалів.

Підкреслимо, що ціннісне буття, яке включає в себе механізми цілепокладання, оцінки й самооцінки, є завжди творче прагнуче буття. Недарма ще стародавні греки говорили про Ерос – споконвічне прагнення людини або до високої творчості, або до низького потакання своїм тілесним прагненням. Ніяка творчість (або антитворчість) ні в мистецтві, ні в сфері міжособистісних відносин, ні в політиці, ні в науці, ні в інших областях людської культури неможлива без системи цінностей (або анти цінностей, які також є цінностями). Творять завжди заради якихось істинних цінностей проти цінностей помилкових (або антицінностей). У творчих актах завжди щось заперечують і щось стверджують. Чужі творіння також або приймають і насолоджуються ними, якщо вони відповідають ціннісним перевагам особистості, або ж їх відкидають, якщо вони симпатіям і установкам цієї особистості суперечать, виявляючи власну своєрідність.

У силу цього потрібно враховувати, що жоден предмет матеріальної й духовної культури, який втілює суспільний ціннісний ідеал, сам по собі цінністю не виступає. Його “ціннісна предметність” є системною якістю, котра виявляється лише в процесі функціонування цього предмету в системі суспільних відносин. “Хоча ця якість об’єкта з самого початку передбачається його творцем, об’єкт не може залучити його ні через акт свого виникнення, ні яким-небудь іншим шляхом, оскільки ціннісна предметність є результат всього процесу суспільної практики й відтворюється тільки цим процесом” [3, с. 47]. Цінність тим самим виявляється не закріпленою за витвором або діянням, у якому вона знайшла свою реалізацію; відносний характер втілених цінностей витікає з конкретно-історичного характеру тих суспільних відносин, відображенням яких виступають і ціннісні ідеали, і предметно-втілені цінності. “Зі зміною суспільних відносин відбувається й переоцінка цінностей: багато з того, що вважалося абсолютним і обов’язковим, знецінюється, і навпаки, нові паростки суспільного буття породжують нові ціннісні ідеали” [1]. У відповідності з ціннісними ідеалами, які змінилися, переоцінюються й предметно втілені цінності.

Для продуктивної суспільної діяльності бажано, щоб творчий процес здійснювався завжди в ім’я справжніх і гуманних цінностей, не паплюжив цінності інших людей і вже тим більше не загрожував самим основам людського життя. Тобто, не був би пов’язаний із творчою сваволею. Сваволя є перетворена іпостась буття людини як вільної й творчої істоти. Це як би абсолютна інаковістьварної адаптації до світу у вигляді безмежного вольового самоствердження аж до абсолютного заперечення минулої доцільності. Крайніми формами такої сваволі, що загрожує руйнуванням основ буття, є самогубство, ядерна, екологічна або інші катастрофи.

Система ефективно функціонуючих у суспільстві цінностей, де особливу роль відіграє ціннісна традиція, має саме пряме відношення до процесів соціалізації індивіда, тобто гармонічному вписуванню його в контекст соціального існування. Процес соціалізації – це засвоєння правових і соціальних цінностей через ефективно функціонуючий інститут сім’ї, а також державну

систему освіти й виховання. Коло цих питань входить у компетенцію вже прикладної аксіології, невіддільної від педагогіки, соціології й філософії освіти.

Необхідно зазначити, що процес соціалізації безпосередньо пов'язаний з особистісними цінностями. Буття цінностей у структурі особистості індивідів є не лише емпіричною очевидністю й теоретично визнаним загальним місцем, але й логічною умовою існування предметно втілених цінностей – адже предметне втілення здійснюється тільки завдяки цілеспрямованій діяльності людей, орієнтованих на ці цінності. Мотивація такої діяльності виходить не від абстрактних соціальних цінностей, а від особистісних цінностей індивідів; лише прийнявши форму особистісної цінності, ціннісний ідеал може знайти шлях до предметного втілення. М.М. Бахтін справедливо зауважував: те, що історичне людство визнає цінністю, для індивіда, не причетного до цієї цінності своїм життям – пустий звук. “Але я єдиний, – зазначає мислитель, – повинен стати в певне емоційно-вольове відношення до історичного людства, я повинен ствердити його як дійсно цінне для мене, цим самим стане цінним і все для нього цінне” [6, с. 108–109].

При такій постановці питання соціальною проблемою виступає співвідношення між особистісними цінностями, які складають “мотиваційну основу людської поведінки”, і одночасно – з потребами й мотивами. Потреби репрезентують у структурі мотивації актуальний життєвий світ суб'єкта, вони динамічні, їх ієрархія постійно перебудовується в залежності від дійсного стану життєвих відносин суб'єкта” [7, с. 24]. Особистісні ж цінності, навпаки, репрезентують внутрішній світ особистості, виступаючи виразником стабільного, абсолютного, незмінного. Формуючись, як і потреби в індивідуальному досвіді суб'єкта, особистісні цінності відображають, однак, не стільки динамічні аспекти самого індивідуального досвіду, скільки інваріантні аспекти соціального й загально-людського досвіду, який засвоюється індивідом.

Потрібно чітко оцінювати свої власні думки й вчинки й прагнути керуватися у творчих актах істинними цінностями, що не ображають цінності інших людей. Якщо ти керуєшся такими принципами, то тобі забезпечені повноцінна соціалізація й соціальний успіх. Разом з тим це ще не характеризує ціннісну своєрідність кожної людини, або навіть і суспільства. Справа у тому, для чого кожна з них або все суспільство хоче цього. Засоби, якими користуються люди, можуть бути однаковими, а цінності, котрі вони стверджують завдяки цим засобам, можуть бути різними. У різних індивідів одного й того ж суспільства, спрямованих до різних цінностей, можуть бути одні й ті ж засоби, і навпаки. Чим більш розвиненими по своїм суб'єктивним змістам стають люди, тим більше кожний індивід може жити по своїм цінностям. У рамках загальної цінності, властивій культурі, де живе індивід, він може сповідувати свої цінності й жити за ними. Але іноді відбувається й так, що індивід вибирає цінність всупереч загальній цінності, на протигагу їй, і починає стверджувати її у відносинах з іншими. У цьому виявляється відносно розвинена суб'єктна автономність індивідів у сучасному світі.

Таким чином, метафізична сутність цінностей обумовлює їх функціональне призначення. Без цінностей неможливі акти ціле покладання, які складають основу людського існування. Визначення цілей обумовлюється конкретним статусом індивіда в суспільстві, що утворює фон певної шкали цінностей.

Ряд ціннісно-цільових установок людина засвоює в процесі соціалізації. Соціальну ціль необхідно відрізняти від утопії, заснованої на хибних онтометафізичних позиціях. Хибна мета перетворюється в утопію, досягнення якої приводить або до краху, або до перетвореної (спотвореної) форми. Головна ж мета життєвих прагнень, яка складає смисл і неповторність індивідуального буття, завжди здійснюється особистістю завдяки свободі вибору, іноді навіть і всупереч соціуму.

Важливе значення має факт трансцендентування, пов'язаного з поняттями “свідомість” і “моральне зусилля”. Адже духовна практика – це фундаментальний антропологічний феномен, який полягає, окрім всього, в прагненні до інобуття. Завдяки системі цінностей людина здатна не лише планувати свою майбутню діяльність і активно змінювати світ, але також реально оцінювати себе і оточуючих. Що в кінцевому рахунку, як засвідчує історія метафізики, приводить до системи нових метафізичних цінностей.

Важливою є та обставина, що будь-який індивід одночасно включений в значну кількість соціальних спільностей різного масштабу. Ціннісні системи всіх цих груп не співпадають. Вони можуть і не суперечити одне одному в головних, найбільш суттєвих орієнтаціях. В залежності від цього будуть важливими в першу чергу або загальнолюдські, “вічні” метафізичні цінності (істина, краса, справедливість), або конкретно-історичні цінності (рівність, демократія, державність), або цінності референтних груп (успіх, багатство, майстерність тощо).

Ціннісне буття, яке включає в себе механізми цілепокладання, оцінки і самооцінки, є завжди “прагнуче” буття. Творчість завжди здійснюється заради в ім'я певних істинних цінностей проти цінностей хибних. У творчих актах завжди щось стверджується або заперечується. В силу чого потрібно враховувати, що жоден предмет матеріальної і духовної культури, який втілює суспільний ціннісний ідеал, виявляє свою цінність в процесі функціонування його в системі суспільних відносин.

Суспільна діяльність буде лише тоді продуктивною, коли творчий процес буде здійснюватися в ім'я справжніх і гуманних цінностей. Система ефективно функціонуючих в суспільстві цінностей має пряме відношення до процесів соціалізації індивіда, тобто гармонійного вписування його в контекст соціального існування. Процес соціалізації – це засвоєння правових, моральних, релігійних, політичних, цінностей через систему соціальних інститутів. Коло цих питань входить у компетенцію прикладної аксіології, невіддільної від педагогіки, соціології, філософії освіти. Цінності виконують винятково важливі функції в існуванні як окремого індивіда, так і суспільства в цілому.

Список використаних джерел

1. Аристотель. Никомахова етика / Аристотель / Сочинения в четырех томах. – М. : Мысль, 1983. – Т.4. – С. 53–293.

2. Бахтин М.М. К философии поступка / М.М. Бахтин // Философия и социология науки и техники. Ежегодник 1984–1985. – М., 1986. – С. 80–160.
3. Брошик В. Марксистская теория оценки / В.Брошик. – М.: Прогресс, 1982. – 149 с.
4. Краус В. Нігілізм сьогодні, або терплячість світової історії / В.Краус. – К.: Основи, 1994. – 124 с.
5. Леонтьев Д.А. Ценность как междисциплинарное понятие / Д.А. Леонтьев // Вопросы философии. – 1996. – № 4. – С. 15–26.
6. Толстой Л.Н. Путь жизни / Л.Н. Толстой. – М.: Эксмо-пресс, 1993.–612 с.
7. Чавчавадзе Н.З. Культура и ценности / Н.З. Чавчавадзе.– Тбилиси: Мацниереба, 1984. – 315 с.
8. Шелер М. Избранные произведения / М.Шелер.– М.: Гнозис, 1994. –413 с.

References

1. Aristotel. Nikomanova etyka / Aristotel / Sochinenija v 4 tomah. – М.: Mysl, 1983. – Т.4. – С. 53–293.
2. Bahtin M.M. K filosofii postupka/ M.M. Bahtin// Filosofija i sociologija nauki i tehniki. Ezhegodnik 1984–1985. – М., 1986. – С. 80–160.
3. Broshik V. Marksistskaja teorija ocenki / V.Broshyk. – М.: Progress, 1982. – 149 s.
4. Kraus V. Nigilizm sjogodni/ V.Kraus. – К.: Osnovy, 1994. – 124 s.
5. Leontev D. Cennost kak mezhdiscyplinarnoe ponjanie / D.Leontev // Voprosy filosofii. – 1996. – № 4. – С. 15–26.
6. Tolstoj L.N. Put zhyzni / L.N. Tolstoj. – М.: Eksmopress, 1993.–612 s.
7. Chavchanadze N. Kultura i cennosti / N.Chavchanadze.– Tbilisi, 1984. –315 s.
8. Sheler M. Izbrannye proizvedenija / M.Sheler.– М.: Gnosis, 1994. –413 s.

Derzhko I., Ph.D., Associate Professor, Head of Department of Philosophy and Economics National Medical University of Lviv Danylo Galician (Ukraine, Lviv), parubchak_io@ukr.net

Metaphysical functions of values within socialculture life paradigm

Metaphysical functions of values within socialculture life have been considered. The paper explores values functions within human being, especially values impact over goal-setting process. This paper surveys values through culture perspective, understanding culture as an embodiment of values. Value ideals are realized only through human activity, and they may be the embodiment of the process or activity or objective product of – work. Culture is the most sold, implemented, embodied value, not the value itself. Analysis of values as a part of socialization has been performed. The value system where value tradition plays special role, is directly related to the processes of socialization of the individual, i.e. harmonic incorporating it into the context of social existence. It should be noted that the process of socialization is directly related to personal values. There has been established that the metaphysical essence of values determines their functionality. Without values, goal-setting acts, which form the basis of human existence, are impossible. Setting goals is conditioned by the specific status of the individual in society, which forms the background of a scale of values.

Keywords: values, goal-setting, metaphysics, culture, creativity, human being, spiritual culture, socialization.

Держко І., доктор філософських наук, доцент, завідувачий кафедрою філософії та економіки, Львівський національний медичний університет ім.Данила Галицького (Україна, Львів), parubchak_io@ukr.net

Метафізическі функції цінностей в парадигмі соціокультурної життя

Рассмотрены особенности философии, как интенцию познающего субъекта, методы познания, преобразования мышления, которое познает в объект метафизических исследований. Изучено культуру современной эпохи, которая характерна изменением общемировоззренческих основ, европейского сознания. Определено социокультурную базу развития философии как тенденций, стали возникать в современной культуре. Исследована метафизика, которую можно определить как особое, доказательное и систематически развернутое в виде философского текста рассуждение над основаниями устройства мира и места в нем человека.

Ключевые слова: метафизика, социокультурные предпосылки, духовные тенденции, методы познания, онтология, философия, парадигма.

* * *

УДК 101.1

Джабраилова Ф.докторант, Институт философии и права НАНА
(Азербайджан, Баку), matlabm@yandex.com**О СОЦИАЛЬНО–ФИЛОСОФСКОМ АНАЛИЗЕ
ПРОБЛЕМЫ ИДЕНТИЧНОСТИ И РАЗНООБРАЗИЯ
В МЕЖКУЛЬТУРНЫХ ОТНОШЕНИЯХ**

Проанализирована проблема идентичности и разнообразия в межкультурных отношениях. Вместе с тем, здесь рассматриваются во взаимосвязи проблемы национальной идентичности, национального самосознания, культурного самовыражения, толерантности, суверенитета, национальной и международной солидарности. В заключении автор приходит к выводу, что именно сохранность национальной идентичности, а также наличие культурного разнообразия, позволит в Азербайджане, как в процессе межнационального общения, так и в международных межкультурных взаимоотношениях создать условия для развития социального единства, культурно–нравственного обновления, прогресса.

Ключевые слова: идентичность, разнообразие, межкультурные отношения, культурное самовыражение, национальное самосознание, интеграция, солидарность, единство, стремление к национальному, человечество, мультикультурализм.

(статья друкється мовою оригіналу)

Еще со времен становления культурной жизни человечества, сформировались межкультурные отношения, в них своеобразно проявились идентичность, разнообразие, монизм и плюрализм. Еще в первобытной культуре и в межкультурных отношениях существовали элементы архаичных церемоний, направленных на установление идентичности, монизма в культурно–историческом контексте, а также факторы интеллектуального воздействия на разнообразие, плюрализм.

На основе структурного историко–культурного и сравнительного типологического анализа в области культуры видными западными исследователями, такими как, К.Леви–Стросс, Л.Леви–Брюль, Л.Морган, Э.Тейлор, О.Фрейденберг, были достигнуты успехи в области исследования проявления идентичности и разнообразия мышления, в том числе первобытного мышления.

По мнению русского исследователя Т.А. Шаповаловой, в область исследования особенностей установления в первобытной культуре идентичности и разнообразия большой вклад внесли Л.Леви–Брюль, К.Леви–Стросс и О.Фрейденберг [6].

Л.Леви–Брюль полагал, что в первобытном мышлении существовала склонность к тождеству (О.Фрейденберг тоже разделяет эту мысль), а Л.Леви–Стросс же, наоборот, считал, что в нем проявлялось различие. О.Фрейденберг дает “одновременный и противоречивый” диалектический комментарий [5, с. 50] тождества и различия, существовавших в первобытном мышлении.

Согласно тотемистическим теориям тотемизм устанавливает тождество между человеком и растением, человеком и животным, а также между предметами/явлениями. О.Фрейденберг указывает на то, что слитность мышления и природы есть идентичность, характеризующая первобытную культуру. “Этот тезис подтверждается самим характером деятельности” [5, с. 51].

Несомненно, между естественностью и социальной существуют различия. Результаты деятельности человека не идентичны с творениями природы.